

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101034

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 30-10-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Черниш Наталія Андріївна

2. Nataliia A. Chernysh

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Дата захисту: 20-12-2023

Спеціальність за освітою: Правознавство

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Черниш Наталія Андріївна ID 2783

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.35.07, 14.09.93, 14.07.

Тема дисертації:

1. Правова освіта офіцерів у закладах вищої військової освіти України (середина XX – початок XXI століття)
2. Legal education of officers in institutions of higher military education of Ukraine (middle of the XX - beginning of the XXI century)

Реферат:

1. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Міністерство освіти і науки України, Полтава, 2023. У дисертації здійснено історико-педагогічний аналіз змісту, основних методів і форм правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України середини XX – початку XXI століття; обґрунтовано перспективні напрями творчого використання педагогічних здобутків в сучасних реаліях. Герменевтичне опрацювання досліджуваної проблеми дозволило виділити основні напрями наукових розвідок, в межах яких розглядалися деякі аспекти досліджуваної проблеми: історико-педагогічні, теоретико-методологічні, організаційно-методичні, філософсько-правові,

соціально-філософські. Проте питанням розвитку правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України середини ХХ – початку ХХІ століття належної уваги не приділялося. Ключовою дефініцією визначено поняття «правова освіта офіцерів у ЗВВО України середини ХХ – початку ХХІ століття», яке осмислено у хронологічній проекції та в структурі організації підготовки військовослужбовців України. Поняття «правова освіта» застосовується у його сучасному розумінні, що включає процес навчання і виховання. Звернення до історико-генетичного методу дозволило розкрити основні передумови становлення та чинники розвитку правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України середини ХХ – початку ХХІ століття. Спираючись на засади феноменологічного підходу, враховуючи чинність актів законодавства, які регулювали діяльність ЗВВО і здійснення ними правової освіти, обґрунтовано етапи розвитку правової освіти офіцерів протягом досліджуваного періоду: I етап (1946–1975 рр.) – формування правової освіти у вищій військовій школі України на засадах радянського законодавства; II етап (1975–1991 рр.) – утвердження правової освіти у вітчизняній вищій військовій школі на засадах радянського законодавства; III етап (1991–2015 рр.) – розвиток правової освіти у вищій військовій школі України в умовах її реформування та інтеграції у національну систему освіти). Використання хронологічного, логіко-історичного методу уможливило з'ясування загальних тенденцій та суперечностей розвитку правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України середини ХХ – початку ХХІ століття. Застосування порівняльно-аналітичного та зіставно-педагогічного методів дало змогу розглянути зміст, з'ясувати методи і форми організації правової освіти офіцерів у ЗВВО України досліджуваного періоду. Зміст правової освіти розглянуто крізь призму когнітивного, практичного та соціального досвіду як його структурних компонентів. Виокремлено форми (масові, групові, індивідуальні; політінформація, лекційні та практичні заняття, самостійна робота, ділові ігри, предметні гуртки і факультативи, зустрічі з фахівцями-юристами, складання проектів службових документів, робота з періодичною пресою, матеріалами судових та дисциплінарних справ; участь у конференціях, конкурсах, предметних тижнях; виховні години, самоосвіта та ін.) і методи (бесіда, дискусія, пояснення, розповідь, присутність на судовому засіданні, розв'язання ситуаційних завдань, підготовка повідомлень, доручення, переконання, привчання, заохочення та покарання, громадська думка й особистий приклад командирів та ін.) організації правової освіти офіцерів ЗВВО України середини ХХ – початку ХХІ століття, які охоплюють процеси навчання і виховання. Із використанням історико-порівняльного та зіставно-педагогічного методів було проведено наукову оцінку досвіду правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти радянської України, його порівняння із здобутками незалежної української держави. Виокремлені як позитивні так і негативні прояви практики правової освіти підготовки майбутніх офіцерів досліджуваної доби. Спираючись на компетентнісний та андрагогічний підходи, застосовуючи метод науково-педагогічної екстраполяції окреслено перспективні напрями творчого використання досвіду організації правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України досліджуваної доби для реалізації: на рівні держави і суспільства, на рівні трансформацій системи військової освіти України, на рівні реформування правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти.

2. Thesis for the Doctor of Philosophy of Pedagogical Sciences Degree on a specialty 13.00.01 - general pedagogics and history of pedagogics. - Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Poltava, 2023. The dissertation provides a historical and pedagogical analysis of the content, main methods, and forms of legal education for officers in institutions of higher military education in Ukraine from the mid-20th to the beginning of the 21st century. We conducted a hermeneutic examination of the researched issue by utilizing historiographical analysis and organizing the available sources. This approach enabled us to identify the primary areas of scientific inquiry. Within these directions, certain aspects of the investigated problem were considered: historical-pedagogical, theoretical-methodological, organizational-methodological, philosophical-legal, and socio-philosophical. However, the question of the development of legal education for officers in the institutions of higher military education in Ukraine from the mid-20th to the beginning of the 21st century received insufficient attention. The main concepts within the terminological field was analyzed. The current definition of "legal education" includes the teaching process and the process of upbringing. Using the historical-genetic method, we have discovered the main reasons for the formation of legal education for officers in

higher military institutions in Ukraine. The stages of legal education for officers during the researched period, the following were: Stage I (1946-1975) - Formation of legal education in Ukraine's higher military schools under the Soviet legislation; Stage II (1975-1991) - Consolidation of legal education in domestic higher military schools under the Soviet legislation; Stage III (1991-2015) - Development of legal education in Ukraine's higher military schools during the period of reform and integration into the national education system. By using chronological and logical-historical methods, we were able to identify certain trends and contradictions in the development of legal education for officers in higher military institutions in Ukraine from the mid-20th to the beginning of the 21st century. However, we also found certain contradictions in the development of legal education for officers. The content of legal education was examined through the prism of cognitive, practical, and social experiences as its structural components. The ways of providing legal education to officers in HMEIs of Ukraine from the mid-20th to the early 21st century were diverse. These included different forms such as mass, group, and individual learning, and various activities like political information, lectures, practical sessions, independent work, business games, subject clubs, electives, meetings with legal experts, drafting official documents, working with periodicals, and materials of court and disciplinary cases. Participation in conferences, competitions, and subject weeks also played a significant role in legal education. The methods of organizing legal education used conversation, discussion, explanation, narration, presence at court hearings, solving situational tasks, preparation of reports, assignments, persuasion, habituation, encouragement, and punishment. Personal examples of commanders and public opinion were also influential. These processes were intended to educate and raise officers. Using the historical-comparative and comparative-pedagogical methods, a scientific evaluation of the experience of legal education for officers in the institutions of higher military education of Soviet Ukraine was conducted, comparing it with the achievements of independent Ukraine. During the researched period, both positive and negative aspects of legal education for future officers were found. During the period of research, the study used the competency and andragogical approaches, along with scientific-pedagogical extrapolation, to identify potential ways to creatively utilize the experience of organizing legal education for officers in higher military education institutions in Ukraine. These directions are: at the state and societal level, at the level of transforming the military education system of Ukraine, at the level of reforming the legal education of officers in the Higher Military Educational Institutions.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

1. Черниш Н. Правова освіта офіцерів у закладах вищої військової освіти СРСР та незалежної України: понятійно-термінологічний аспект. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. 2020. № 13. С. 217–227. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.13.2020.223144> .
2. Черниш Н., Льченко О. Історіографія проблеми правової освіти у вищій військовій школі України в ХХ столітті. Педагогічні науки. 2020. № 75–76. С. 107–112. URL: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2020.75-76.226393> .
3. Черниш Н. Становлення правової освіти у вищій військовій школі як комплексна історико-педагогічна проблема. Інноватика у вихованні. 2021. Т. 2, № 13. С. 277–287. URL: <https://doi.org/10.35619/iiv.v2i13.387> .
4. Черниш Н. Нормативне регулювання правової освіти у вищих військових навчальних закладах СРСР та незалежної України. Професійна педагогіка. 2021. Т. 1, № 22. С. 123–131. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.123-131> .

- 5. Черниш Н. Передумови становлення і чинники розвитку правової освіти офіцерів у вищих військових навчальних закладах України (середина ХХ – початок ХХІ століття). Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2023. № (4). С. 45–53. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.4.2022.270287> .
- 6. Черниш Н. А., Ільченко О. Ю. Актуалізація досвіду організації правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України: компетентнісний підхід. Витоки педагогічної майстерності. 2023. № 31. С. 247–252. URL: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.31.283445> .
- 7. Черниш Н. Етапи розвитку правової освіти офіцерів у військових закладах вищої освіти України (середина ХХ – початок ХХІ століття). Українська професійна освіта. 2021. № 9-10. С. 47–58. URL: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2021.9-10.263592> .
- 8. Черниш Н. Неперервна освіта як чинник якісної правової підготовки фахівців неюридичних спеціальностей. Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф, м. Умань, 24 квіт. 2020 р. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-methodychna-robota/97-neperervna-pedahohichna-osvita-stan-problemy-perspektyvy-24-kvitnia-2020-r/491-neperervna-osvita-yak-chinnik-yakisnoji-pravovoji-pidgotovki-fakhivtsiv-neyuridichnikh-spetsialnostej> .
- 9. Черниш Н. Правова освіта майбутніх офіцерів у системі правової освіти України. Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету. Полтава, 2020. С. 243–245.
- 10. Черниш Н. Правова освіта як елемент підготовки військових фахівців. Дидаскал: матеріали Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю «Унів. освіта в Україні у контексті інтеграції до європ. освіт. простору», м. Полтава, 17–18 листоп. 2020 р. Полтава, 2020. С. 180–182. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17401>.
- 11. Черниш Н. Формування правових компетентностей при підготовці фахівців неюридичних спеціальностей. Дидаскал. 2020. № 20. С. 41–43.
- 12. Черниш Н., Ільченко О. Правова освіта офіцерів та її основні категорії у дослідженнях сучасників. Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: Матер. III Міжнар. наук.-практ. конф, м. Одеса, 22–23 трав. 2020 р. Одеса, 2020. С. 31–35. URL: https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2020/06/ModTrSc-Odesa-May2020_Ed.pdf#page=31.
- 13. Черниш Н. Взаємозв'язок правового та військово-патріотичного виховання в Збройних Силах України. Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету. 2021. С. 248–250. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17845/1/ЗбірникФМФ2021.pdf#page=248>
- 14. Черниш Н. Військова дисципліна як ключова передумова розвитку правової освіти офіцерів вітчизняної армії. Дидаскал: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю «Трансформації вищ. пед. освіти: світ. і укр. контекст», м. Полтава, 16–17 листоп. 2021 р. 2021. С. 159–162. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/18354> .
- 15. Черниш Н. Підвищення правосвідомості населення як педагогічний процес. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали VI Всеукр. наук.- Пр. конф., м. Полтава, 17 листоп. 2021 р. Полтава, 2021. С. 238–241. URL: <http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/Zbirnyk-ПЮ2021Д.pdf>
- 16. Черниш Н. Правова освіта як елемент професійної підготовки офіцерів Збройних Сил України. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку науки: матеріали VI Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 9–10 берез. 2021 р. Київ, 2021. С. 31–32.
- 17. Черниш Н. Особливості радянської правової освіти у вітчизняній вищій військовій школі. Гуманітарний корпус. випуск 45: зб. наук. ст. Київ, 2022. С. 115–116.
- 18. Черниш Н. Особливості становлення вітчизняної військової освіти у повоєнні роки (1946–1953 рр.). Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: Міжнар. науково-практ. інтернет-

конф., м. Полтава, 22–23 лют. 2022 р. 2022. С. 228–232. URL:

http://puet.edu.ua/sites/default/files/zb_conf230222.pdf.

- 19. Черниш Н. Радянське праворозуміння як чинник розвитку правової освіти в Україні у XX ст. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXII Міжнар. науково-практ. конф., м. Любляна, 7 лип. 2022 р. м. Любляна (Словенія), 2022. С. 442–447. URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-22.pdf#page=443>
- 20. Черниш Н. Розвиток правової освіти у вищих військових навчальних закладах у перші роки незалежності України. Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету. Полтава, 2022. С. 197–199.
- 21. Черниш Н. Тенденції правової освіти офіцерів у вищих військових навчальних закладах України середини XX – початку XXI століття. Освітні тренди: Дайджест стенд. доп., презент. під час «Meetup 011», м. Харків, 19 жовт. 2022 р. 2022. С. 42. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e4bbb27c-aed4-4f2b-ac0e-a6d1ed138a35/content>.
- 22. Черниш Н. А. Деякі позитивні практики організації правової освіти офіцерів у вищих військових навчальних закладах України. Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка: зб. тез доп. III Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 22–23 лют. 2023 р. ПУЕТ, 2023. С. 1417–1421.
- 23. Черниш Н. А. Загальні засади правової освіти офіцерів у військових закладах вищої освіти. Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету. Полтава, 2023. С. 267–269.
- 24. Черниш Н. А. Правове навчання в педагогічному процесі військових закладів вищої освіти. Дидаскал: часопис: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф. «Реформування вищ. освіти в контексті забезп. сталого розвитку сусп-ва», м. Полтава, 15–16 листоп. 2022 р. Полтава, 2022. С. 67–70.
- 25. Черниш Н. Основи організації правової освіти у військовій вищій школі: навч. спецкурс. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2023. 24 с.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: підвищення якості підготовки майбутніх офіцерів

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U114718

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ільченко Олена Юріївна

2. Olena Y. Ilchenko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4869-274X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Луценко Григорій Васильович

2. Gregory V. Lucenko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5100-8748

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Басенко Руслан Олександрович

2. Ruslan O. Basenko

Кваліфікація: к. пед. н., 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9760-6321

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ "ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ "УКРАЇНА" ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА

Код за ЄДРПОУ: 25664014

Місцезнаходження: вул. Монастирська, 6, Полтава, Полтавський р-н., 36020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хоменко Павло Віталійович
2. Pavlo V. Khomenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3065-9095

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравченко Любов Миколаївна
2. Liubov M. Kravchenko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0011-609X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Мокляк Володимир Миколайович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Мокляк Володимир Миколайович

